

Sygn. akt VIII Gz 106/18

POSTANOWIENIE

Dnia 5 lipca 2018 r.

Sąd Okręgowy w Bydgoszczy Wydział VIII Gospodarczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Artur Fornal

po rozpoznaniu w dniu 5 lipca 2018 r. w Bydgoszczy

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) **w B.**

przeciwko (...) - **w K.**

o zapłatę

na skutek zażalenia powoda na postanowienie Sądu Rejonowego w Bydgoszczy z dnia 30 listopada 2017 r., sygn. akt VIII GC 3094/17 upr

p o s t a n a w i a:

uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać Sądowi Rejonowemu w Bydgoszczy do ponownego rozpoznania.

Sygn. akt VIII Gz 106/18

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 30 listopada 2017 r. Sąd Rejonowy w Bydgoszczy stwierdził niedopuszczalność cofnięcia pozwu w sprawie o zapłatę z powództwa (...) przeciwko (...), a także oddalił wniosek powoda o zwrot opłaty od pozwu.

W uzasadnieniu Sąd Rejonowy wyjaśnił, że postanowieniem z dnia 6 października 2017 r. postępowanie w przedmiotowej sprawie zostało umorzone z tej przyczyny, że wierzytelność powoda została wpisana na listę wierzytelności w postępowaniu upadłościowym prowadzonym wobec pozwanego, a sama lista została zatwierdzona przez sędziego-komisarza. Wprawdzie w piśmie z dnia 26 października 2017 r. powód cofnął pozew, domagając się jednocześnie zwrotu opłaty, powyższą czynność Sąd pierwszej instancji ocenił jednak jako zmierzającą do obejścia prawa, co skutkowało uznaniem jej w okolicznościach sprawy za niedopuszczalną (art. 203 § 4 k.p.c.). W sytuacji bowiem kiedy postępowanie zostało umorzone na skutek wpisania wierzytelności powoda na listę wierzytelności nie jest dopuszczalne cofnięcie pozwu po wydaniu przez Sąd postanowienia w tym przedmiocie. Powód dokonując takiej czynności ma na celu, w ocenie Sądu a quo, „odzyskanie” opłaty od pozwu, która należna jest w tej sytuacji Skarbowi Państwa jako ekwiwalent za czynności wykonane w związku z wniesieniem pozwu. Sąd Rejonowy podkreślił, że nie jest możliwe ponowne umorzenie postępowania. Ocenił w związku z tym, że w sprawie nie zachodzą podstawy do zwrócenia powodowi opłaty od pozwu na podstawie art. 79 ust. 1 pkt 1 lit. b) ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych, ponieważ cofnięcie pozwu o którym mowa w powyższym przepisie należy łączyć z umorzeniem postępowania. Tymczasem w niniejszej sprawie Sąd umorzył postępowanie z innej przyczyny, a postanowienie w tym przedmiocie nie zostało zaskarżone.

W zażaleniu na powyższe postanowienie powód domagał się jego zmiany poprzez uchylenie rozstrzygnięcia co do stwierdzenia niedopuszczalności cofnięcia pozwu i zwrócenie mu połowy uiszczonych opłat od pozwu. Zarzucił naruszenie przepisu prawa procesowego, tj. art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. a) ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych poprzez wadliwą jego wykładnię i w konsekwencji niezastosowanie.

W uzasadnieniu powód podniósł, że domagając się zwrotu połowy opłaty w sytuacji w której cofa pozew, a nie rozpoczęło się jeszcze posiedzenia na które sprawa miała zostać skierowana, dochodzi jedynie przysługujących mu praw majątkowych. Powołana regulacja pozwalająca na zwrot części opłaty w takim przypadku ma zachęcać strony m.in. do cofnięcia pozwu w sytuacji gdy odpadła potrzeba dochodzenia ochrony praw na drodze sądowej. Przy czym „rozpoczęcie posiedzenia” w rozumieniu powyższego przepisu powinno być rozumiane jako stadium postępowania do wywołania sprawy skierowanej na posiedzenie wyznaczone na rozprawę.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zażalenie podlegało uwzględnieniu, z tym jednak, że zachodziły podstawy do uchylenia zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

W pierwszej kolejności należy wyjaśnić, że chociaż rozstrzygnięcie zawarte w punkcie 1 ww. postanowienia – stwierdzające niedopuszczalność cofnięcia pozwu – nie było zaskarżalne (art. 394 § 1 k.p.c. a contrario), to jednak Sąd drugiej instancji mógł rozpoznać zaskarżone postanowienie także i w tej części, skoro miało ono wpływ na rozstrzygnięcie sprawy, a w zażaleniu skarżący o to wnosił (art. 380 w zw. z art. 397 § 2 zd. 1 k.p.c.; zob. k. 170 akt). Sąd Okręgowy orzekający w niniejszej sprawie aprobuje przy tym pogląd, że warunkiem dopuszczalności takiej kontroli, jest zamieszczenie zażaleniu co najmniej zarzutów kwestionujących niezaskarżalne rozstrzygnięcie, co pozwala uznać, że skarżący wnosi o również o jego rozpoznanie (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2013 r., IV CZ 102/13, LEX nr 1430440). Dokonując takiej kontroli Sąd odwoławczy nie orzeka jednak w tym zakresie merytorycznie, pozostaje to bowiem w kognicji Sądu pierwszej instancji (zob. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 29 kwietnia 2015 r., IV CZ 3/15, LEX nr 1678970).

Przechodząc zatem do merytorycznej oceny zasadności zażalenia stwierdzić trzeba, że skoro w niniejszej sprawie cofnięcie pozwu nastąpiło w piśmie procesowym z dnia 26 października 2017 r., a więc przed uprawomocnieniem się postanowienia z dnia 6 października 2017 r. – umarżającego postępowanie w sprawie z tego powodu, że wydanie wyroku stało się zbędne, wobec uznania dochodzonej wierzytelności w postępowaniu upadłościowym (zob. k. 164 i 166; odpis ww. postanowienia doręczono pełnomocnikowi powoda wraz z uzasadnieniem w dniu 20 października 2017 r. – k. 165 akt) nie może mieć żadnego znaczenia ta okoliczność, że ww. postanowienie nie zostało zaskarżone.

W takiej sytuacji procesowej zachodziła bowiem podstawa, w ocenie Sądu Okręgowego, aby powyższe postanowienie uchylić i na nowo umorzyć postępowanie w sprawie, z tym, że na podstawie zastosowanego odpowiednio przepisu art. 332 § 2 k.p.c. w zw. z art. 361 k.p.c. Należy przy tym podkreślić, że konsekwencje umorzenia postępowania z powodu cofnięcia pozwu (art. 203 § 2 k.p.c.) są odmienne niż w przypadku gdy przyczyną takiego umorzenia są inne przepisy np. art. 505³⁷ § 1 k.p.c. (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 2013 r., III CZP 66/13, OSNC 2014, nr 7-8, poz. 72). Podobnie należy ocenić przypadek umorzenia postępowania z tego powodu, że wydanie wyroku staje się w toku postępowania zbędne lub niedopuszczalne (art. 355 § 1 k.p.c.). Nie oceniając przy tym zasadności takiego rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie – do czego Sąd drugiej instancji nie jest obecnie uprawniony – nie można jednak nie zauważyć, że postanowienie o umorzeniu postępowania może zapaść na posiedzeniu niejawnym jedynie wówczas – jak o tym stanowi wprost przepis art. 355 § 2 k.p.c. – gdy powód cofnął pozew ze skutkiem prawnym w piśmie procesowym, albo gdy strony zawarły ugodę przed mediatorem, którą zatwierdził sąd. W innych przypadkach wydanie takiego postanowienia powinno więc nastąpić na posiedzeniu jawnym, o terminie którego strony powinny zostać zawiadomione (art. 148 § 1 w zw. z art. 149 § 2 k.p.c.).

Skoro więc powód został niejako „zaskoczony” rozstrzygnięciem Sądu o umorzeniu postępowania z innych przyczyn niż wskazane w art. art. 355 § 2 k.p.c. wydanym na posiedzeniu niejawnym, nie można czynić mu zarzutu, że cofając

pozew – w terminie do wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie (art. 332 § 2 k.p.c. w zw. z art. 361 k.p.c.) – powołał się na obowiązek sądu zwrócenia mu z urzędu połowy opłaty uiszczonej od pozwu, wynikający z art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. a) ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 300 ze zm.). Sąd odwoławczy w składzie rozpoznającym przedmiotowe zażalenie podziela przy tym pogląd, iż „posiedzeniem” o którym mowa w tym przepisie będzie pierwsze posiedzenie przeznaczone na rozprawę (zob. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 1994 r., III CZP 32/94, OSNC 1994, nr 10, poz. 189, a także uzasadnienie uchwały tego Sądu z dnia 8 grudnia 2016 r., III CZP 80/16, OSNC 2017, nr 9, poz. 95) i to nawet wówczas jeśli sprawę rozpoznano wcześniej w postępowaniu nakazowym, skoro w przypadku prawidłowego wniesienia przez pozwanego zarzutów sprawa podlegałaby rozpoznaniu na rozprawie (art. 495 § 1 k.p.c.).

Podkreśla się w orzecznictwie, akcentując konieczność ścisłej wykładni przepisów o kosztach sądowych i ich gwarancyjny charakter, że stanowią one instrument polityki państwa służący regulowaniu relacji stron stosunków procesowych oraz – w szerszym ujęciu – stymulowaniu decyzji jednostek dotyczących sposobu prowadzenia swoich interesów i doboru środków ich ochrony. Spełniają one kilka ważnych funkcji, wśród których – poza funkcją fiskalną i organizacyjną – ważna jest także funkcja społeczna, polegająca na racjonalizowaniu zakresu ochrony prawnej (zob. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 1992 r., III CZP 143/92, OSNCP 1993, nr 5, poz. 78 oraz składu 7 sędziów z dnia 26 lutego 2015 r., III CZP 110/14, OSNC 2016, Nr 1, poz. 3). Nie można w związku z tym zaaprobować takiej wykładni przepisów proceduralnych, która w przypadku wątpliwości, uniemożliwiłaby stronie realizację jej uprawnienia, przedkładając ponad to interes fiskalny państwa.

Ponownie rozpoznając wniosek powoda o zwrot połowy uiszczonej od pozwu opłaty Sąd Rejonowy powinien wziąć pod uwagę, że w niniejszej sprawie cofnięcie pozwu nastąpiło jeszcze przed rozpoczęciem rozprawy, nie była zatem wymagana zgoda pozwanego (art. 203 § 1 k.p.c.). O ile więc Sąd Rejonowy nie stwierdzi, aby zachodziły inne, niż wskazana w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia, okoliczności świadczące o tym aby powyższa czynność powoda była sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego lub też zmierzała do obejścia prawa, powinien cofnięcie pozwu uznać za dopuszczalne (art. 203 § 4 k.p.c. a contrario), a o wniosku tej strony orzec stosownie do regulacji zawartej w art. 79 ust. 1 pkt 3 lit. a) u.k.s.c.

Mając na uwadze przytoczone okoliczności Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji na podstawie zastosowanego odpowiednio przepisu art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 zd. 1 k.p.c.